

Резюмета на публикациите на Теодоричка Готовска-Хенце

Teodoritschka Gotovska-Henze's Publications Summaries

Gotovska-Henze, T. Česko-bulharská spolupráce v oblastí vzdělávání a politiky (Чешко-българското сътрудничество в областта на образованието и политиката), с.423-549.

– IN: **Gotovska-Henze, T., Černý, M., Solenková, L.** Sounáležností a soudržností k vzájemnému pozná(vá)ní. Sondy do kulturních vztahů mezi čechy a bulhary do vzniku CSR. (Със съпричастност за взаимно опознаване. Сонди в културните връзки между чехи и българи до създаването на ЧСР) Akademie Věd CR, Praha 2021, 767 страници.
ISBN978-80-86420-66-0

Чешко-българското сътрудничество в областта на образованието и политиката - с. 423-329

Авторката предлага общ преглед на чешко-българските културни връзки през XIX в. Те са установени в средата на 40-те години от български емигранти от южноруския град Одеса, които започват да разменят книги и писма с учените от Народния музей на Бохемия. Авторката разглежда основните теми в кореспонденцията въз основа на запазените в Литературния архив в Прага писма.

В средата на века в Прага пристигат млади българи, изпратени от професори от катедрите по славянски езици на университетите в Москва и Санкт Петербург. Те подпомагат българистичните занимания на Шафарик и неговите колеги. Сред младите българи най-известен е Иван Шопов. Под ръководството на Шафарик той публикува първата библиография на български книги, чиито автор е българин. Главен документален източник за изследването на тези контакти е кореспонденцията.

През 60-те и 70-ти години на XIX в. взаимните контакти се разширяват, тъй като повече българи идват или пребивават в Прага, между тях и ученици и студенти (първата група пристига от Шумен.) Най-познатият българин в Прага по това време е Васил Д. Стоянов – той поддържа много тесни контакти с чешки учени, политици, журналисти, студенти и то както в старо- така и в младочешките среди. По негова инициатива е организирана първата група образовани млади чехи, които са изпратени като учители в български училища. Около този трансфер е създадена цяла организация като най-активните участници в нея са Стоянов, М. Дринов, както и пловдивският книгоиздател Христо Г. Данов. Последният същевременно организира изпращането на ученици и в обратно направление. Той подбира лично или пък с препоръките на местни учители формира групите от даровити българчета, които са изпратени с кораб до Виена и по-нататък препратени към различни чешки градове. Учители и директори на училища – лични приятели на Данов – подпомагат по-нататъшното настаняване на учениците и следят за успеха им в училище. Това сътрудничество е успешно до 1876 г., но кървавото потушаване на Априлското въстание и последвалите безредици в българските земи го преустановяват.

Малък параграф от изследването резюмира чешко-български политически акции през XX в.

Czech- Bulgarian mutual Assistance in Education and in Politics

The author offers a general survey on 19th C. Czech-Bulgarian Century cultural relations. They were established in the mid-forties by Bulgarian emigrants, settled down in South Russian city of Odessa, who started book and letter exchange with the scholars, working at

National Museum of Bohemia. The author reconstructs the topics, based on the correspondence, preserved at the Literary Archive in Prague.

By the middle of the 19th Century, some young Bulgarians were sent to Bohemia by professors, teaching at Faculties of Slav Studies in Moscow and St. Petersburg. They assisted Šafařík and his colleagues in their Bulgarian studies. Most prominent of the young Bulgarians was Ivan Shopov, who under assistance of Šafařík published a bibliography of Bulgarian books – the first one, done by a Bulgarian. The main archival source for study of these contacts is the correspondence.

Mutual contacts multiplied during the 60ties and 70ties of 19th C., due to the fact that more Bulgarians came and stayed at Prague. There were some pupils and students as well (the first group came from city of Shumen in Eastern Bulgaria). The best known Bulgarian in Prague was Vassil D. Stoyanov due to the fact that he maintained very close contacts with Czech scholars, politicians, journalists, students, both from Old- and New-Czech circles. He initiated and successfully organized the first group of educated young Czechs, who were sent to teach at Bulgarian schools. A network was set up for this transfer, most active members being Stoyanov, M. Drinov, but also Plovdiv's publisher Christo G. Danov. The last one initiated pupils's transfer also in the opposite direction. Groups of talented young Bulgarians were selected by him personally or recommended by local teachers and sent by ship to Vienna, then transferred further to various Czech cities. Schools' heads and teachers (Danov's personal friends) assisted pupils' further accommodation and controlled learning performance. This mutual assistance was functioning well up to 1876. The bloody suppression of April Uprising and disorder after in Bulgarian lands put an end to this transfer.

Small chapter of the study summarizes Czech-Bulgarian actions of cooperation in politics during the 20th Century.

Кирилският код. Славистиката и преоткриването на българите (до 1848 г.) София 2018, Парадигма, 371 с.

Монографията представя дебата за произхода на първия славянски литературен език сред славистите от първото поколение, като отделя специално внимание на Павел Йозеф Шафарик. Първа глава проследява професионалното развитие на този чешки учен от словашки произход до установяването му в Прага през 1833 г. По време на пребиваването си в Нови Сад (1819-1833) той изучава кирилски богослужбни книги в сръбските манастири на Фрушка хора и този опит превръща младия учен в добър експерт в тази област. Той вече взема участие и в дебата за произхода на славянския литургичен език с предположението, че той се базира на българския диалект.

Втора глава е посветена на научната дейност на Шафарик в Прага. Представени и анализирани са най-главните му научни изследвания и публикации. Сред най-важните от тях е и първото изследване на върховните постижения на българската литература през IX в. („Разцвет на славянската литература в България“)

Специално място е отделено на шафариковите контакти с руски учени. Той има голям принос в обучението на първото поколение академични слависти, които оглавяват новооткритите катедри в четири руски университета. Осип Бодянски, Измаил Срезневски, Петър Прейс и Виктор Григорович са изпратени в Европа, за да опознаят славянските народи. От тях единствено В. Григорович пропътува българските земи и събира информация от първа ръка за езика, фолклора, географията и училищното дело. Бележките, които води по време на пътуването, са от голямо значение за бъдещите

българистични изследвания на Шафарик. След заминаването на младите руски учени за родината, те започват работа в университетите и същевременно подхващат кореспонденция с чешките учени, обединени около Народния музей на Бохемия. Някои техни студенти от български произход посещават Прага и установяват контакти с Шафарик и колегите му. Специално внимание е отделено на Иван Шопов – първият български библиограф, който работи в тясно сътрудничество с Шафарик.

С избухването на революцията от 1848 много чешки учени и студенти се включват в нея. В Прага е организиран конгрес с представители на всички славянски народи, населяващи многонационалната империя. Авторката представя идеите, дискутирани на този форум и по-важните водачи, в това число и самият Шафарик. Революцията е потушена с помощта на Русия и старият ред е възстановен. Сложен е край на ползотворното чешко-руско сътрудничество.

The monograph presents the debate first Slavists' generation had on the origin of the first Slav literary language, with a special attention to Paul Joseph Šafařík. In the first chapter the professional development of this Czech scientist of Slovak origin is followed up to his settlement in Prague in 1833. During his stay in Novi Sad (1819-1833) he had studied Cyrillic scriptures in the Serbian monasteries at Fruška Hora and through this experience the young scholar became a good expert in this field. He already took part in the debate on the origin of the Slav liturgical language, assuming that it was based on Bulgarian spoken language.

The second chapter deals with Šafařík's scientific activity in Prague, presents and analyses his main scientific studies and publications. Among the most important was the first study of Bulgarian literary pick achievements during the 9th C. ("Разцвет на славянската литература в България")

A special attention is drawn to contacts Shaffarik had with Russian scientists. He contributed a lot to education of first generation of academic Slavists, who headed the new established departments at four Russian universities. Osip Bodyanskij, Izmail Sreznevskij, Peter Preiss and Viktor Grigorovich were sent to Europe in order to study Slavic people. Only one of them - V. Grigorovich - could travel in Bulgarian lands, thus gathering first-hand experience about the language, folklore, geography and the school network. The notes he made during the trip were of great importance for the Shaffarik's future Bulgarian studies. After the young Russian scientists returned home and began their work at universities, they started a correspondence with the Czech scholars, gathered around Bohemia's National Museum. Some of their students of Bulgarian origin visited Prague and got in contact with Šafařík and his colleagues. A special attention is drawn to Ivan Shopov - first Bulgarian Bibliographer, who worked closely with Šafařík.

The outburst of 1848 revolution in the Habsburg monarchy involved mostly of the Czech scholars and students. A congress was organized in Prague with representatives of all Slav people, living within multi-national Empire. The author presents the ideas, which were discussed at this forum and the most prominent leaders, among which was Šafařík as well. Revolution was suppressed with Russia's help and the old order restored. The fruitful Czech-Russian scientific collaboration came to an end.

1. Българистични източници за ранното творчество на Павел Йозеф Шафарик
интернет списание Дзяло 3/ 2021
http://www.abcdar.com/magazine_XIX.php

Статията е посветена на годините, които Павел Йозеф Шафарик прекарва като учител в сръбската гимназия в Нови Сад (1819-1833). По това време Нови Сад е граничен град в Хабсбургската империя, през който преминават всички идващи от Османската империя търговци. Те остават по-кратко или по-продължително в града. Между тях има и български търговци. Шафарик води разговори с тях, изследва езика им и си прави езикови бележки. Тези бележки все още се пазят в личния му архив в Прага.

Вторият важен българистичен източник според авторката е руският учен Петър Кьопен. В Санкт Петербург Кьопен принадлежи на учено дружество, което между другото се занимава и с изследването на запазената в тамошните архиви средновековна българска книжнина. Младежът познава и говоримия ни език и дори диалектите му, тъй като преди да посети Нови Сад през 1823 г. пребивава сред български емигранти в Трансилвания и изучава говора им.

Шафарик и Кьопен установяват и писмовна връзка, разменят книги и българистична информация.

Paul Josef Šafařík's Bulgarian sources for his early Works

The article deals with the years Paul Josef Šafařík's spent as a teacher at Serbian school in Novi Sad (1819-1833) At that time, Novi Sad was a border city of the Habsburg Empire and all traders coming from the Ottoman Empire stopped and resided there for shorter or longer time. There were some Bulgarians among them. Šafařík spoke with them, studied their language and made linguistic notes. These notes are still preserved in his personal archive in Prague.

The author states that the Russian scholar Peter Köppen became a second very important source of information. Köppen belonged to St. Petersburg's scientific society which among others was engaged with study of the Middle Age's Bulgarian literature, which was preserved in archives. The young Russian scholar was also familiar with the spoken language and even dialects, since before visiting Novi Sad in 1823 he stayed among Bulgarian emigrants in Transylvania and studied their spoken language.

Šafařík and Köppen started a correspondence and exchanged books and information about Bulgarians.

Война и памет: политическата лексика на младочехите през 1912 г. – В: Централна Европа и Балканите през XIX-XX в. Сборник в памет на проф. М. Лалков. София, Университетско издателство, 2019, с. 159-177.

Балканската война от 1912 г. оставя дълбок отпечатък върху по-нататъшната история на България през XX в. Тя многократно е била обект на изследване на учени от различни страни. Статията дава възможност за поглед към събитията на Балканите от нов зрителен ъгъл – от перспективата на Централна Европа. Въз основа на речите, запазени в стенографските протоколи на виенския Райхсрат, авторката представя и анализира аргументацията на младочешките депутати в диспутите по балканската политика на монархията. При все че последната дума за насоките на външната политика на страната има императорът, парламентарните дебати все пак си остават важен извор, свидетелстващ за политическите настроения на подвластните народи. Събитията от 1912 са разгледани в контекста на вътрешната политика на Австро-Унгария.

War and Memory: Czech Neo-Slavists' political Vocabulary in 1912

The Balkan War of 1912 left a profound impact on further 20th C. History of Bulgaria. It was examined many times by many researchers from various countries. The study allows a new view to Balkan events from Central Europe's perspective: based on Vienna's parliamentary speeches protocols the author presents and analyzes the arguments of so called New-Czech deputies in the disputes held on the Balkan policy of the Dual Monarchy. The last word on the direction of country's foreign policy had Emperor, yet the parliamentary debates are an important source for the political mood of his peoples. The events of 1912 are situated in the frame of the Austro-Hungary's internal politics.

Задграничните участници на ВРО – случайност или прецедент? - В: Васил Левски и Вътрешната революционна организация в Борбата за национално Освобождение. София 2017, с.223-239

Статията представя участието в българското национално движение, организирано от Левски, на някои жп инженери и работници от чешки и полски произход. Специално внимание е отделено на дейността на чешкия инженер и млад патриот Иржи Прошек, които идва в България, за да работи на строителството на железницата на Барон Хирш. В Хасково той отново среща стария си приятел Петър Берковски, водач на местния революционен комитет. С негова препоръка Прошек също става негов член – той отговаря за тайната поща между отделните революционни центрове, като същевременно подпомага и местното училище в с. Ябълково.

The article presents participation of some railway engineers and workers of Czech and Polish origin in Bulgarian national movement, organized by Vasil Levski. Special attention is paid on the activity of Czech engineer Jiří Prošek, a young Czech patriot, who came to Bulgaria and worked on the Baron Hirsch railway construction. In Haskovo he met again his Bulgarian friend Peter Berkovski, who was leader of the local revolutionary committee. On his recommendation Prošek became a member of this committee as well. He was responsible for secrete correspondence between the revolutionary centers and was helping the local school at the village of Yabulkovo.

“От свои към чужди”: щрихи към чешко-българските отношения в началото на Първата световна война (1914-1915) – Военно-исторически сборник, 2016, бр.1 (септември 2016), с.45-55.

В това кратко съобщение се анализира как тесните контакти, които българските чехи имат в местните политически среди, са използвани за прокарването на чешката национална кауза в началния период на Първата световна война (1914-1915)

This is a short report, which investigates how the closed contacts some of residing in Bulgaria Czechs had in local political circles were used in order to promote the Czech national cause during the initial phase of the World War I. (1914-1915)

Чешкият принос към типологията на соц-мълвата – В: „Истини и лъжи за факти, новини и събития” – Сборник с доклади от международна научна конференция (24-25.април 2018) т. I, с.18-25.

Всъщност избухването на революцията в Чехословакия е провокирано от разпространяването на слух, че по време на младежката демонстрация на 17 ноември 1989 е бил пребит до смърт студента Мартин Шмид. Въпреки, че впоследствие това се

оказва фалшива новина, студентските протести срещу полицейското насилие поставят началото на анти-комунистическата революция.

Velvet revolution outburst in Czechoslovakia was actually provoked by a spread rumor, that during the youth demonstration on November 17th in 1989 a student named Martin Smid was beaten to death. Despite the fact, it proved to be fake information, the student protest against police violence gave birth to the anti-communist revolution.

Осип Бодянски, славистиката и българите. – В: България и Украйна в историята на Европа. Българо-украински сборник. Киев, 2019, с.45-62.

Осип Бодянски е част от първата група професионални слависти, подготвени в чужбина. Той става първият професор във факултета по Славянски наречия на Московския университет и дълги години го оглавява.

Статията представя ранните му години, които той прекарва сред задграничните славяни, романтичните му възгледи и контактите му с българите. Показан е драматичното въздействие, което революцията от 1848 г. оказва върху бъдещия му живот и професионалното му развитие.

Ossip Bodyanskiy belongs to first group professional Slav studies scientists who were prepared abroad. He became first professor at Faculty for Slav Philology in Moscow and was long-term Head of this department.

The article presents his early years among the Slav nations abroad, his romantic views and his contacts with Bulgarians. It shows the formidable impact revolution of 1848 had on his future life and professional career.

„ В началото бе словото...” Вацлав Хавел и Четвъртият конгрес на чехословашките писатели. – Номо Bohemicus, 2018, кн.3-4, с.7-19.

Реформените промени, известни като “пражката пролет от 1968 г.” са подкрепяни и от много интелектуалци. Статията представя дискусиите и мненията, изразени на Четвъртият конгрес на чехословашките писатели. Дискусиите са белязани от ярка социална критика, а между най-известните говорители на конгреса е и младият писател, бъдещият дисидент Вацлав Хавел.

The reform changes in Czechoslovakia known as „Prague Spring of 1968” had the support of many intellectuals. This article presents the discussions and the opinions of the writers and poets expressed on the Fourth Congress of the Czechoslovakia’s writers. The discussions were marked by strong social critics. Among the prominent speakers was also the young writer, the future dissident Vaclav Havel.

Най-нови унгарски изследвания за Първата световна война – В: Първата световна война на Балканите и участието на България в нея през 1917. Сборник с материали от национална научна конференция С международно участие 6-7 декември 1917. София, Институт за исторически изследвания – БАН, 2019, с. 505-520.

Том XIV на Collegium Hungaricum представя трудовете на двадесет млади и утвърдени унгарски учени върху широк спектър теми, свързани с Първата световна война. Изследвани са причините за конфликта и унгарското участие във взимането на решенията във Виена, като при това е прецизирана и специфичната унгарска

мотивация. В това се включени статии от политическата, социалната, икономическата, военната и дипломатическата история на войната, както и ключови теми от вътрешнополитическото развитие на Унгария. Проследени и анализирани са и основните етапи в развитието на историографията. Специално внимание е отделено на някои Балкански проблеми, като в детайл е представено оформянето и развитието на сръбската национална доктрина. Томът предлага и списък на публикации, свързани с разглежданата проблематика.

Most Recent Hungarian Studies on the First World War

Collegium Hungaricum (Volume XIV) presents the studies of twenty young and established Hungarian scholars on the broad spectrum of issues related to World War I. Examined are conflict background and the Hungarian participation in the decision making process in Vienna, defining the specific motivation of Hungarian participants. The volume includes articles related to political, social, economic, military and diplomatic history of the war, as well as basic topics of internal Hungarian history. It traces and analyzes the main stages in the development of the historiography on these issues. Special attention is paid to some specific Balkan aspects and the development of Serbian national doctrine is presented in detail. The volume is provided with a publications list.

Васил Априлов – архитект на българските културно-просветни коридори. – Дриновски сборник, т.XI. София- Харков, 2018, с. 148-160.

Статията представя разнородната активност на Васил Априлов и неговите приноси в българския литературен и културен живот. Одеският емигрант е между главните спонсори и организатори на модерното училищно дело в нашите земи. Анализът показва, че благодарение на неговите усилия, образователната система се преориентира и свързва с тази на Русия, но всъщност главната му цел е създаването на модерно образовани и национално ориентирани млади българи.

Vasil Aprilov - Bulgarian cultural and educational Corridors Architect

The article presents Vasil Aprilov's various activities and contributions in the field of new Bulgarian literary and cultural life. Odessa's emigrant was among the main sponsors and organizers of modern school system in Bulgarian lands. The analysis shows that due to his efforts the educational system was pre-orientated and connected with the school system in Russia, but his main aim was the formation of modern educated and nationally minded young Bulgarians.

Пътят на Константин Иречек към България – Списание на БАН, 2019, бр.6, с.45-50

Статията е посветена на ранните години и професионалното развитие на един от най-именитите чехи, пристигнали през 1879 г. в новоосвободена България. К. Иречек идва по покана на своя личен приятел, министър Марин Дринов и скоро заема високи административни постове. Като секретар в образователното министерство и ръководител на новооснованата национална библиотека той има значителен принос за културното развитие на страната. Иречек участва и в учредяването на Народния музей.

Авторката представя най-тесния кръг от българските приятели на Иречек (М. Дринов, Ат. Илиев, Г. Бенев, К. Помянов, И. Драсов), анализира факторите, спомогнали за българистичната ориентация на младежа и стига до заключението, че идването в София през 1876 г. е завършекът на дълъг процес на постепенно сближаване с

българите, особено активен по време на следването му в Прага. Критична роля оказва Априлското въстание от 1876 г. и кървавото му потушаване от страна на турците.

Konstantin Jireček's Way to Bulgaria

The article deals with the early life and professional development of one of the most prominent Czechs who in 1879 came to the newly liberated Bulgaria. Invited by Minister Marin Drinov who was his personal friend, K. Jireček came to Sofia and soon took high administrative positions. As a secretary at the ministry of Education and the Head of newly established National library he made a decisive contribution to country's cultural development. He was also one of the co-founders of the National Museum.

Jireček's closer friends of Bulgarian origin are presented (M. Drinov, At. Iliev, G. Benev, K. Pomyanov, I. Drassov). The author analyzes the factors which influenced the young man in his Bulgarian orientation. It states that arrival at Sofia in 1879 completed a longer process of gradual affiliation with Bulgarians, which intensified during his study in Prague. A crucial point in this direction was the April Uprising of 1876 and its bloody suppression by the Turks.

Zwei Konzeptionen über die ursprüngliche Modernisierung des Schulwesens der untergebenen Völker in der Habsburgermonarchie und im Osmanischen Reich im 18. und 19. Jahrhundert. – Bulgarian Historical Review, 2021, 3-4, S. 109-162. (Две концепции за първоначалната модернизация на училищното дело на подвластните народи в Хабсбургската монархия и в Османската империя (XVIII-XIX в.)

В студията са сравнени проектите за първоначалната модернизация на образованието на чехи, словаци, сърбите от Войводина и българите, тяхната концепция, начало и социалните фактори, които я движат. Подчертана е ролята на духовенството за разпространението на идеите на Просвещението и за запазването на литературната традиция. Тази роля е обща за всички тези народи. Авторът отбелязва, че образователната реформа е част от общата държавна политика на модернизация, като отбелязва, че докато в Хабсбургската монархия става дума за управленска политика, насочена към цялостната модернизация на държавата, то султанското правителство е незаинтересовано и българският образователен проект е изцяло дело на заможни, патриотично настроени емигранти.

The article compares the projects for the initial modernization of education among the Czechs, Slovaks, Vojvodina Serbs and Bulgarians, their concept, initiation and the social factors, responsible for their implementation. The role of the clergy for the spread of Enlightenment ideas and the preservation of the literary tradition – a factor common to all peoples is outlined. The author considers the reform of education in the general context of state policy aimed at the general process of modernization of the state policy, noting that while in the Habsburg monarchy it was a governance policy aimed at the general process of modernization of the state, in the Ottoman Empire the central government remained indifferent and the Bulgarian educational project was the work of wealthy patriotic emigration.

Павел Йозеф Шафарик и неговите първи контакти с южните славяни и с българите. – Език и литература, 2015, кн.1-2, с.135-156.

Предмет на статията е литературната дейност на младия Павел Йозеф Шафарик в Нови Сад като учител в местното училище. Тук той опознава южните славяни и по-специално сърбите. Той се интересува местната история, историческа география, език и литература – минала и настояща, поддържа добри контакти както със сръбския

патриарх, така и с реформатора на сръбския език Вук Караджич. Шафарик прекарва много време в манастирите на Фрушка хора и постепенно младият човек, западен възпитаник става експерт в областта на Кирилската литературна традиция. При все, че контактите му с българи по това време са случайни и повърхностни, той счита, че не сръбският, а именно българският език е бил използван при създаването на първия славянски литературен език.

The article's subject is the literary activity of the young Paul Joseph Šafařík at Novi Sad as a teacher at the local grammar school. He got to know here the South Slavs, especially the Serbians. He was interested in local history, historical geography, language and literature – past and present. He maintained good contacts both with Serbian Patriarch and with the Serbian language reformer Buk Karadžić. Šafařík spent long time in Fruška Hora's monasteries, dealing with old scriptures. The western educated young man gradually became an expert in the field of Cyrillic literary tradition. Despite of the fact that his contacts with Bulgarians that time were very briefly, he considered that not the Serbian, but Bulgarian language was used for the creation of the first Slav literary language.

Владимир Сис – софийският неофициален дипломат на бъдещата чехословашка държава (в съавторство с В. Рогозенски). – Homo Bohemicus, 2020.1-2, с.72-92.

Статията представя Владимир Сис - по-младия брат на секретаря на младочешката партия Франтишек Сис. И двамата братя са лични приятели на партийния лидер Карел Крамарж. В началото на ХХ в. Владимир пропътува Балканите и накрая се установява в София. През 1912 е изпратен на Тракийския фронт като военен кореспондент на партийния орган „Народни листи“. Избухването на Първата световна война отново го заварва в София – той не желае да се бие на страната на Австро-Унгария.

Статията резюмира предишната изследователска работа на автора относно конспиративната дейност на по-младия Сис в българската столица по време на войната. Той установява нелегален канал за комуникация с брат си и с Крамарж, а последните двама участват в конспиративна организация, която се бори за освобождението на чехите от владичеството на Хабсбургите. В Прага е изработен специален меморандум с исканията и придружен и с карта, е изпратен до София. В българската столица Сис предава документа на тамошните дипломатически представители на Антантата. Представена е също журналистическата и политическата активност на Сис в края на войната подкрепа на независимата чехословашка държава.

Vladimir Sís – Sofia non-formal Diplomat of the future Czechoslovak State

The article is dealing with younger brother of the Secretary of the New-Czech Party František Sís Vladimír. Both brothers were personal friends of the Party's leader Karel Kramář. In the beginning of 20th Century Vladimír traveled through the Balkans and finally settled down in Sofia. In 1912 he was sent to the Thracian front as a military correspondent for the party's newspaper *Národní listy*. He stayed in Bulgaria also when the First World War broke out in 1914, because he did not want to fight on Austro-Hungary's side.

The article summarises previous author's research on the war-time conspiracy activity of the younger Sís at Bulgarian capital. He had established an illegal channel for communication with his brother and Kramář, both of which belonged to an national conspiracy organization aiming at Czechs liberation from Habsburgs' rule. A special memorandum on this topic supplemented by a map of a future state was prepared in Prague

and sent to Sofia. Vladimír submitted the document to the Entente's diplomatic representatives at Bulgarian capital, just at the eve of Bulgaria joining the Central Powers. His journalistic and political activity in promotion of the Czechoslovak independent state at the end of the war are also presented.

Марин Дринов и неговите контакти със старочехите (60-70 на XIX в.) – исторически преглед, 2019, кн.3 с.48-71.

Първият професионален български историк завършва Московския университет под ръководството на известния славист Осип Бодянский и поради това по време на първото си идване в Прага през 1867 г. установява по-тесни връзки със старочешките лидери и дейците на Народния музей на Бохемия, които са в контакт и поддържат кореспонденция с Бодянский. В статията са изяснени основните моменти от биографиите на старочешките водачи Франтишек Палацки (1795-1876), Франтишек Ладислав Ригер (1818-1903), Франтишек Браун (1810-1880) и Ян Станислав Скшейшовски (1831-1883) и тяхното сътрудничество с младия българин. За близките връзки на Дринов със старочехите допринасят и добрите контакти, които неговият приятел Васил Д. Стоянов поддържа в тези среди.

Пребиванията на Дринов в Прага с прекъсвания между септември 1867 и ноември 1869 бележат важна повратна точка в живота му, свързана с началото на научната му дейност. Търсенията в архиви и библиотеки дават плод в първите му научни публикации.

Marin Drinov's Contacts with the Old-Czechs (60^{ties}-70^{thies} of 19th C.)

The first Bulgarian professional historian Marin Drinov graduated at Moscow University under tutorship of the prominent Slav scholar Ossip Bodyanski, thus during his first coming to Prague in 1867 he established closer relationships with the old Czech leaders and activists at the National Museum of Bohemia, who held contacts and exchanged letters with Bodyanski. The article highlights the basic life stories of the old Czech leaders František Palacký (1795-1876), František Ladyslav Rieger (1818-1903), František Braun (1810-1880) and Jan Stanislav Skreyšowský (1831-1883) and their cooperation with the young Bulgarian. Drinov's affiliation to the Old Czechs' leaders was also facilitated by the good contacts his friend Vassil D. Stoyanov had in these circles

Drinov's stays in Prague between September 1867 and November 1869 (with interruptions) marked an important turning point in his life, since it was connected with the start of his scientific activity. Research at libraries and archives resulted in his first scientific publications.

Principles & Realities of World War I Peace Settlement (A Case Study of Slovak/Hungarian Border) - In: Shared Pasts in Central and Southeast Europe 17th-21th Centuries: Hungarian and Bulgarian Approaches. Sofia-Budapest 2015, p.112-133

Принципи и реалности на мирното устройство след Първата световна война (по примера на Словашко-унгарската граница)

Авторът подчертава основния критерий на Уудроу Уилсън за мирно устройство в Европа след края на войната – правото на народите на самоопределение. Първото споразумение относно новата словашко-унгарска граница (споразумението Ходжа-Барта) действително се опитва да се придържа колкото се може по-точно към географското и етническото разграничаване на населението. Окончателната граница обаче в крайна сметка е определена по съвсем друг начин – т.е. под натиска на победилата Антанта и в противоречие с Уилсъновия принцип.

The author underlines Woodrow Wilson's main criteria for the post-war peace settlement in Europe – peoples self-determination right. First agreement on new Slovak-Hungarian border after dissolution of Habsburg Empire (Hodza-Bartha agreement) actually tried to keep as far as possible close to the ethnic and geographic population distinction. The final border however was designed in other way – namely after the pressure of the victorious Entente and against Wilson's criteria.

Траекториите на познанието: професионалното израстване на първите руски академични слависти Осип Бодянский, Измаил Срезневски, Петър Прейс и Виктор Григорович . – В: Ежедневието на империите. (Средните векове – XXв.) Изследвания на Института за исторически изследвания, т. XXXVI, София 2021, с.497- 535.

Когато през 1835 г. в четири руски университета са открити катедри по славянски езици и наречия, бъдещите техни преподаватели са изпратени в Европа, за да изучават задграничните славяни. Статията проследява дестинациите на Осип Бодянский, Измаил Срезневски, Петър Прейс и Виктор Григорович, местата, които те посещават и техните контакти с местни фолклористи, учени и национални лидери, между които Павел Йозеф Шафарик, Вук Караджич, Людовит Щур, Станко Враз, Франтишек Челаковски и пр. Авторът констатира, че благодарение на тези контакти и на ежедневната работа в библиотеките и архивите на Централна Европа, първите руски академични слависти получават много добре квалификация.

Knowledge Logistics: First Russian academic Slavists' (O.Bodyanskiy, I. Sreznavskij, P. Presiss, V. Grigorovich) professional Grow-up

When Departments for Slav languages and literature were opened in 1835 in four Russian Universities, the future professors were sent to Europe in order to study the Slav peoples abroad. The article shows the destinations of Ossip Bodyanskiy, Izmail Sreznavskiy, Peter Preiss and Viktor Grigorovich, the places they visited, the contacts they had with local folklorists, scholars and national leaders, among them Paul Joseph Šafařík, Vuk Karadžić, Ludovít Stur, Stanko Vraz, František Celakovský etc. The author states that the first Russian academic Slav scholars had got a gut qualification through these contacts and their everyday studies at libraries and archives in Central Europe.

Литературен обмен в лоното на две империи: Павел Йозеф Шафарик и неговите връзки с хървати и българи (30 те–60те години на XIX в.) – В: Българо-хърватски научни, културни и духовни връзки.Сборник с материали от международна научна конференция, посветена на 15—годишнината от основаването на БАН. София, 2021, с.167-193

Статията представя контактите от 30-те-60-те години на 19 в. с хървати и българи на Павел Йозеф Шафарик (1795–1861), с оглед да проследи значението им за работата на учения. Шафарик израства като специалист в областта на книжовната традиция на кирилица по време на пребиваването си в Нови Сад (1819–1833). По това време той се интересува от преминаващите на път за Централна Европа български търговци. Тези контакти са обусловени не само и единствено от лингвистичен интерес към българския език. От Нови сад ученият разменя писма с реформатора на хърватския език Людовит Гай (1809-1872), в които изразява подкрепа за илирийското движение.

Проследени са и контактите, които Шафарик поддържа с хървати и българи след установяването си в Прага през 1833. Българите се присъединяват към междуславянския литературен обмен, като събират данни от първа ръка и ги изпращат

на Шафарик – в резултат на този трансфер с подобрява и качеството на българистичните трудове на учения. Контактите през границата на славянските лидери са от особено значение за българите, тъй като те ускоряват формирането на тяхната славянска идентичност.

Literary exchange from Two Empires' Basement: Paul Josef Šafařík and his Contacts with Croats and Bulgarians (1830ties –1860ties)

The Article presents the contacts of Paul Josef Šafařík (1795–1861) with Croats and Bulgarians during 1830ties –1860ties in order to track their importance for the scholar's work. Šafařík became an expert on the Cyrillic literary heritage in the years 1819–1833 in Novy Sad. At that time the young Slovak was interested in Bulgarian traders, passing by on the way to Central Europe. These contacts were motivated not only by linguistic interest (study of Bulgarian language). From Novy Sad the scholar exchanged letters with the Croatian language reformer Ljudovit Gaj (1809-1872) and in them he expressed support for the Illyrian Movement.

Šafařík 's contacts with Croatian and the Bulgarian people after his settlement in Prague in 1833 are also highlighted. Bulgarians joined the Slav literary exchange and gathered first-hand data-base information, which was transferred to Šafařík and due to this transfer the quality of his Bulgarian works improved. Cross- border connections among Slav leaders were of special importance to Bulgarians, since they accelerated Slav identity among them.